

БЕЛЕШКЕ

Докторски испити на Правном факултету у Београду. — Развој наше школе од ослобођења до данас, као и развој наше правне науке, карактерише се поред осталог и појачаним интересом — како код млађих тако и код извесног броја старијих правника — за рад на изради докторских дисертација. Почев од 1949 године Савету Правног факултета пријављено је око 70 докторских дисертација. Од укупног броја пријављених кандидата највећи део запослен је на самом факултету углавном у својству асистената (око 20), други раде у научним установама било као асистенти или предавачи на Скопском или Сарајевском Правном факултету или као научни сарадници у институтима Академије наука или у другим сличним институтима; добар део запослен је у Државном секретаријату за иностране послове, затим у привредном апарату — и чак у оним установама у којима се траже претежно или искључиво правници (јавна тужиштва, судови, адвокатура).

Према питањима која се у дисертацијама третирају изгледа да највећи интерес код кандидата постоји за проблеме међународног јавног права и међународног приватног права (27 кандидата). Затим долази грађанско право са породичним правом (14 кандидата). За остале предмете интерес је далеко мањи. Тако из области политичке економије и финансијских наука пријављено је свега 9 тема, из области административног и уставног права 8, из историје државе и права 7, из кривичног 4, из радног права 3, а из теорије државе и права само један кандидат.

Међутим, иако је пријављивање дисертација почело 1949 године (углавном са роком од две године), — до данас је на овом факултету докторирало свега осам правника. То су: Драгомир Стојчевић (13 јуна 1949), са темом из римског права — „Порекло и функције теста-мента *Calatis comitiis*”; Драгослав Јанковић (24 септембра 1949) са темом — „О политичким странкама у Србији XIX века” — (то је истовремено после Ослобођења прва и једина дисертација која је до данас објављена); Велимир Васић (8 фебруара 1951) — „Печалбарство источне Србије”; Владимир Капор (4 маја 1951) — „Неосновано обогаћење у грађанском праву”; Иво Пухан (21 јануара 1952) — „*Nexum*”; Димитрије Папазоглу (17 маја 1952) — „Класни карактер кривичног права у Србији од 1804—1813 године”; Боровоје Познић (30 јуна 1952) — „О објективним границама правоснажности грађанске пресуде”, — и Миодраг Матејић (26 децембра 1952) — „Наше финансиско законодавство и његов развој”. — Од кандидата који су добили академски степен доктора правних или историских наука од ослобођења до данас већи број је изабран за доценте на овом факултету (Стојчевић, Јанковић, Капор, Васић), или на Правном факултету у Скопљу (Пухан и Папазоглу).

Р. Г.

Рад катедре за грађанско право са међународним приватним правом (Дискусија о питању органа старатељства). — Катедра за грађанско право са међународним приватним правом на своме састанку одржаном 5 марта ове године, коме су присуствовали и друго-

ви из савезног и републичког Савета за народно здравље и социјалну политику, претресла је питање органа старатељства.

У реферату проф. Беговића и у корефератима асистента Ступара и Бакића, и у дискусији у којој су узели учешћа и другови из праксе, додирнута су разна питања у вези са овим проблемом. Указано је на недостатке садашњих органа старатељства, на проблеме о којима треба водити рачуна при изналажењу бољег решења и изнесена мишљења о томе како би данас требало решити ово питање.

Реферат и дискусија су указали да је нужно, пре него што би се приступило избору најбољег решења, решити нека претходна питања као што су надлежност, дужности, природа и начин рада органа старатељства.

По нашем законодавству орган старатељства је надлежан и за извесне односе из родитељског права. Он се брине о заштити личности и интереса детета, чак и у односу на саме родитеље. Послове органа старатељства могли би поделити у три групе: опште мере (заштита необезбеђене деце), посебне правне мере (ограничење родитељских права; раскид усвојења, питање пуноважности правних послова које штићеник закључи без одобрења староца итд.), технички послови (вођење књига, проверавање рачуна, извештаја итд.). Орган старатељства има своју посебну природу. Он суди и извршава. Његов начин рада тражи посебну хитност. Специјално у нашем данашњем праву орган старатељства има далеко шира овлашћења и важније функције него што их је имао орган старатељства у праву старе Југославије.

Све ово захтева одговарајућу форму и посебна својства органа старатељства. Састанак се сложио да су следећа својства нужна да би овај орган успешно обавио свој задатак:

1. Да је специјализован орган, тј. орган који се искључиво бави питањем старатељства. Савесно обављање овог посла захтева његово пуно радно време и пажњу. Паралелно постојање других задатака иде на штету стараника и води ка запостављању старатељства.

2. Да је самосталан орган, како по положају, тако и духом. Да не буде спутаваан од организма у оквиру којег ради.

3. Да има извесну сталност. Континуитет у раду је важан када је реч о проблемима који захтевају познавање целог тока догађаја и случаја у питању. У том смислу је предложено да се изрично одреде случајеви у којима се може сменити орган старатељства.

4. Да сноси пуну одговорност за свој рад, тј. да онај ко решава и одговара.

5. Да има прописима јасно одређен положај и сигурност.

6. Да је стручно способан.

7. Да буде изборан орган.

Међутим, у погледу самог избора решења, мишљења су била подвојена:

Највише се дискутовало питање да ли орган старатељства треба да буде појединац или колективно тело. Већина мишљења изразила се у прилог решења да орган старатељства буде изабран појединац, старатељски судија. Он би решавао у првом степену. Бирао би га конкурсом народни одбор. Он би имао статус судије, сличан статусу судији за прекршаје. У раду би му помагало једно колективно саветодавно тело. Оно би било састављено од просветних радника и претставника друштвених организација, делом бираних а делом делегираних. Изнесено је и мишљење да би старатељском судији требало оставити право да по свом нахођењу проширује саветодавно тело позивајући лица специјално квалификована за питања која се у датом случају постављају. Овакав инди-

видуални орган, по овом мишљењу, био би експедитивнији од колективног органа и у оваквом решењу дошла би више до изражаја одговорност органа старатељства.

По другом, супротном схватању, орган старатељства треба да буде једно колективно тело са истовремено довољно издеференцираним индивидуалном одговорношћу. Томе би одговарала старатељска већа састављена од претседника, старатељског судије изабраног од народног одбора, и два члана, и забрана од друштвених организација. Старатељско веће могло би да делује и као административни орган са атрибутима суда специјализованог за питања старатељства, с тим да буде у оквиру народног одбора.

Треће мишљење изјашњавало се у прилог комбиновања индивидуалних и колективних органа. Ове форме имају се предвидети у општем закону а конкретан избор форми оставити народним републикама. По овом схватању треба водити рачуна о поверењу народа према старатељским органима у прошлости. (Ништа не смета да старатељски орган у Србији буде при суду, а у Војводини при народним одборима.) Могу се предвидети и различита колективна тела према задатку. На пример, једно за решавање имовинских спорова, друго за заводска старатељства итд. Варијанта овог мишљења је да се цело питање остави републикама да саме реше на основу овлашћења општег закона.

Следеће питање које је изазвало дискусију тицало се проблема стручне спреме органа старатељства. Истакнуто је да то треба да буде лице са широком културом које познаје социјалне проблеме, лице са извесном школом живота и љубављу за тај посао. Међутим, у погледу квалификација оваквог лица мишљења су се разишла. По једном, треба захтевати да такво лице буде правно образовано јер је правно образовање најприклад-

није за ове послове. Заступници овог мишљења само изузетно допуштају одступање од тога, као привремену меру која би се предвидела у прелазним наређењима закона са одређеним роком до кога би се то одступање допустило, с обзиром на моментални недостатак правних кадрова у појединим републикама.

По другом, није нужно да ова лица буду правници. Проблем је личних квалитета. На овим пословима могли би да раде успешно и просветни радници, професори и учитељи.

Средину између ова два схватања чини гледиште које је за првенствени избор правника, не искључујући и остала лица која имају способност и интерес за овај посао.

Против првог схватања нарочито је истицан проблем недостатка кадрова у појединим републикама.

О питању другостепене надлежности и надлежности уопште такође се развила дискусија. По једном гледишту старатељска питања у другом степену треба да решава републички орган за здравље и социјалну политику. Ово мишљење брањено је потребама обједињења праксе која још није устаљена и потребама ефикасније интервенције.

Супротно мишљење, заступано од већине, сматрало је да у другом степену решавање треба поверити народном одбору среза. Прво становиште пре свега разбија колективни надзор који по свим другим питањима врши народни одбор. Друго, народни одбор је ближи терену и има бољи увид у конкретан случај који се решава, те може боље и брже да интервенише.

Интересантно је гледиште изнето као предлог за оригинално решење питања надлежности. По њему надлежност би била подељена, с обзиром на питање које се решава. Разликовале би се три групе питања која решава орган

старатељства. Прву групу чинила би питања која орган старатељства решава потпуно самостално. Другу групу — питања која орган старатељства решава самостално али по обавезној претходној консултацији саветодавног органа, и трећу групу питања која орган не може сам да решава већ само колективно, у заједници са неким другим органом. Ова група питања могла би се пренети и у искључиву надлежност неке више инстанце.

Владимир Јовановић

Рад општег семинара за грађанско право. — Општи семинар Катедре за грађанско право са међународним приватним правом отпочео је са радом у летњем семестру прошле школске године. На почетку рада шеф Катедре за грађанско право проф. др. М. Константиновић изложио је у чему треба да се састоји садржина рада овог семинара, који су његови задаци и како се они могу остварити. Општи семинар треба да буде средиште рада на грађанском праву. Он треба да послужи као сигурно и ефикасно средство за довођење у контакт свих оних који се интересују овим питањима. У њему треба да се окупе, пре свега, студенти којима су мало редовна предавања и вежбања. Такође треба да послужи као центар за окупљање и састајање докторанада и за привлачење људи ван факултета, из праксе, који се интересују проблемима грађанског права. Предмет рада Општег семинара је научно обрађивање грађанског права. Ово би се остварило кроз разноврсне облике. На прво место долази теоретска обрада једног питања, а потом проучавање практичних случајева (анализа судских и арбитражних одлука), тумачење закона, проучавање и дискутовање законских пројеката, као и писмено реферисање и дискутовање о књигама које обрађују значајније или интересатније правне пробле-

ме. Све ово претпоставља лични напор сваког појединца — учесника у семинару и индивидуални рад као припрему за учествовање у раду овог семинара.

Руководство семинара (доцент др. А. Гамс, а као секретари асистенти Б. Николајевић и М. Ступар током прошле године, односно З. Антонијевић ове школске године) настојало је да оствари постављене задатке применом скоро свих предвиђених облика рада. У раду су учествовали сви чланови Катедре за грађанско право са међународним приватним правом — наставници и асистенти Правног факултета у Београду, као и сви стипендисти за научни рад ове Катедре.

У оквиру семинара, у летњем семестру прошле године одржано је осам састанака. Љубиша Милошевић, стипендист Катедре, читао је свој рад „Раскид уговора због неизвршења“. Асистент Зоран Антонијевић је приказао Уредбу о поступку принудне ликвидације државних привредних предузећа (стечају предузећа). Асистент Живомир Борђевић је извршио анализу једне пресуде која се тиче симулованих правних послова (пресуда Врховног суда НР Србије Гзз 485/49). Анализе судских одлука дали су такође и асистент Михаило Ступар (одлука Врховног суда НР Србије, Гж 891/48), асистент Владимир Јовановић (пресуда Врховног суда НР Србије Гзз 440/48) и стипендист Катедре Марија Тороман (пресуда Врховног суда НР Србије Гзз 27/49). На последњем састанку читан је и дискутован рад Радмила Лоренца, дипломираног правника, „Однос власника и држаоца ствари по Српском и Аустријском грађанском законикун.“

У зимском семестру школске 1952/53 године настављена је веома жива активност семинара. На три састанка стипендисти Катедре Марија Тороман, Љубиша Милошевић и Светислав Аранђеловић приказали су Нацрт закона

о накнади штете. Љубиша Милошевић читао је свој рад „Утицај плавлена одроњене земље на право својине (анализа једне судске пресуде)“. На осталим састанцима су анализирани и дискутоване одлуке врховних судова. Референти су били: асистент Живомир Ђорђевић (пресуда Врховног суда НР Хрватске Гзз 674 48), асистент Војислав Бакић (решење Врховног суда НР Хрватске Гзз 103/51 и решење Врховног суда НР Србије Гзз 140.50) и асистент Зоран Антонијевић (решење Врховног суда НР Србије Гзз 302/49).

Сви састанци су се одликовали веома живом дискусијом. Вреди истаћи да су дискусије на састанцима Општег семинара подстакла дискутовање појединих проблема и у ужем кругу заинтересованих за та питања. Тако је проф. Благојевић одржао неколико састанака на којима су дискутована питања диригованих и принудних уговора, као и проблем тумачења закона.

Састанци овог семинара уредно се одржавају (петком у 17 часова, соба бр. 404). Сви су изгледи да ће се делатност овог семинара развијати и даље и привући на рад нове снаге.

Војислав Бакић

Рад општег семинара за историју државе и права. — Општи семинар историско-правне катедре почео је ове године са радом. До сад су одржана два састанка са дискусијом. Тема првог састанка била је „О положају наших народа под турском владавином (поводом дискусије о карактеру Првог српског устанка)“, референт Ружица Гузина, асистент.

Р. Гузина је у почетку излагања дала кратак преглед углавном свих оцена и ставова наших савремених историчара по овом питању, обухватајући и дискусију која се недавно водила на филозофском факултету. Р. Гузина сматра да је погрешно служити се у проучавању живота и поло-

жаја наших народа под Турцима само општом шемом развитка капитализма у оквиру феудалног поретка, а затим одређивати и карактер Првог српског устанка према елементима које носе у себи друге, углавном западне, револуције и устанци. По мишљењу референта такође је погрешно доносити закључке на основу изолованог третирања једне економске категорије о једном — још увек недовољно расветљеном — периоду наше историје. Пример: дискусија Б. Ђорђевић—С. Димитријевић, у којој је С. Димитријевић заступао гледиште да се доласком Турака побољшава положај наших радних маса, јер Турци уводе натуралну ренту која претставља виши облик у односу на радну ренту — претежни облик ренте у немањинској држави —, па самим тим и долазак Турака претставља прогрес.

Референт сматра да је проблем положаја наших народа под Турцима несумњиво специфичан, изванредно сложен, и да се само комплексно и у развоју може успешно проучавати. Из тог склопа питања Р. Гузина је опширније говорила о сељачким устанцима код нас крајем XVI века, о ратовима страних сила са Турском (учешће наших народа у њима) и њиховој политици на Балкану, о миграцијама и њиховом друштвено-политичком значају, о утицају православне цркве и њене религије на свест народа, о поступном нивелисању становништва, због чега и када долази до нивелације, како и у ком правцу се она развија итд.

Посебно место у овој проблематици заузима, према референту, питање формирања и организације српског друштва, његове племенске структуре у Црној Гори и Београдском пашалуку, односно Србији у периоду турске власти. Свестрана анализа тог необично специфичног друштва са његовим органима самоуправљања — чија је основна функција одбранбена

— помогла би не само у осветљавању тог периода, већ и претстављала подлогу за проучавање, схватање и одређивање карактера Првог српског устанка.

Дискусија у којој су учествовали поред чланова катедре нашег факултета и неки чланови историске катедре Филозофског факултета и Историског института Српске академије наука и у којој су изнета врло различита гледишта, допринела је међусобној измени мишљења, али, сасвим разумљиво — не и решењу питања.

На другом састанку М. Мирковић, научни стипендиста, приказао је свој рад „Карактеристике аграрно-правног развитка у нашим крајевима под турском влашћу“. Карактеришући стање после Маричке и Косовске битке, референт износи како се упоредо са турским надирањем и појавом нових, рудиментарних облика грађанске економије у Деспотовини и Босни врши и потискивање додашње аграрне организације. До пада (1459 год.) афирмирају се и знатне протурске снаге, претежно у владајућим врховима Деспотовине. Српска властела чак активно штити угрожени турски феудализам (после 1402 год. — битка код Анкаре). Пошто је претходно обрадио још нека питања (влашки антагонизам према домаћем феудализму, њихово укључење у турску-војно-феудалну организацију и др.), референт је прешао на анализу аграрних односа у нашим земљама под турском влашћу. Основна је његова теза, овде најопштије изражена, да су доласком Турака биле успостављене мулковне, вакуфске и спахијске земље, са изразитом превагом последњих. Спахилук — награда претежно за војну службу — може се окарактерисати као државина с правом наслеђа. Наш сељак под Турцима био је ограничени и условни сопственик баштине (потчињена баштина — *dominium utile*). Треба подвући да је референт широко користио не

само богату литературу већ и изворе и резултате, иако још делимичне, најновијих истраживања наших научних радника у Цариградском архиву. Износећи разна мишљења старијих и новијих историчара М. Мирковић и полемиса са њима. На пример, о проблему прогреса или регреса османлиског поретка према затеченом уређењу. Референт је мишљења да је тврђење о прогресивности османлиског уређења изграђено на неисториској употреби чињеница и неисправној, искључиво економској анализи. Међутим, када се узме у обзир степен друштвено-економског развоја наших земаља пред пад, затим новоуспостављени друштвено-политички односи (окупација и др.), назадовање производних снага и регенерација већ изумрлих друштвених институција долази се до супротних закључака.

У дискусији је овај рад у целини оцењен као савесно и студиозно обрађен. Једна од основних примедби била је да има крупних питања — напр. читлучење — која је било тешко обухватити у једном раду, јер по своме значају и опсегу захтевају посебну обраду, с чиме се и референт сложио. В. П.

Припреме за V интерфакултетску конференцију правних факултета. — Основни облик досадашње сарадње правних факултета у нашој земљи биле су интерфакултетске конференције које су се држале сваке године, наизменично, у седиштима правних факултета. Иницијативу за такав састанак дао је Љубљански факултет маја месеца 1948. Првобитна замисао била је да се окупе наставници правних факултета у циљу међусобног упознавања и зближавања, као и ради међусобне измене мисли и искустава у најважнијим питањима наставе. Међутим, већ на првом састанку, одржаном у Љубљани, показало се да су те конференци-

је потребне и веома корисне, не само ради међусобног упознавања и зближавања, већ исто тако, ради расправљања о многим крупним питањима организације и функционисања наставе на нашим факултетима. Већ на том састанку дошло се и до решења једног наставног плана, заједничког за све факултете.

У Загребу, где је крајем децембра 1948 одржана II интерфакултетска конференција, пошло се корак даље. Поред наставних планова, овом приликом дискутовало се и о наставним програмима за све предмете. Сем тога, ова конференција посветила је велику пажњу и проблему извођења наставе, пре свега питању облика рада са студентима.

III интерфакултетска конференција одржана је јануара 1950 у Београду. Ова конференција се делимично задржала на наставно-педагошким питањима, а посебно на даљој разради наставног плана. Међутим, главни предмет њеног рада били су, с једне стране, питања идеолошког и стручног унапређења наставе, а са друге, дискусија о актуелним и теоријским проблемима правне науке.

IV интерфакултетска конференција одржана је крајем маја 1952 у Сарајеву. И ова конференција посветила је пажњу проблему наставе, њеном систему, наставним плановима и програмима. Сем тога расправљало се, у пленуму и у катедрама, о актуелним питањима из области правних наука.

Идућа интерфакултетска конференција одржаће се септембра 1953 у Скопљу. Ради припреме ове конференције, одржан је 24—25 фебруара 1953 у Београду састанак декана правних факултета. Предмет дискусије био је одређивање датума одржавања и дневног реда V интерфакултетске конференције.

За први дан конференције предвиђа се реферат о примени федеративног начела у новом Савезном уставном закону. Правни

факултет у Београду предложио је да се у наведеном оквиру изнесе питање односа Савезне народне скупштине према осталим органима власти. За други дан конференције предвиђају се реферати о научно-истраживачком раду, које ће поднети претставници појединих факултета. Претставник Правног факултета из Сарајева поднеће извештај о сарадњи правних факултета између IV и V интерфакултетске конференције и о извршењу закључака IV конференције.

На састанцима катедара поднеће се реферати и дискутовати одабрана питања из појединих области правне науке. На састанку катедре за државно и међународно јавно право предвиђен је реферат о утицају друштвених промена код нас на неке основне појмове управе. На састанку наставника међународног права читаће се реферат о Европској унији. Катедра за грађанско право дискутоваће о питању правних проблема осигурања код нас. На састанку катедре за кривично право читаће се реферат о систему редовних правних лекова. Катедра историско-правних наука расправљаће о једној теми из национално-правне историје македонског народа. За састанак катедре економских наука предвиђа се реферат о појму националног дохотка. Поред ових реферата и корелација, на састанцима катедара предвиђају се и извесна краћа саопштења (комуникације). У циљу измене мишљења о наставним проблемима предвиђају се посебни састанци предметних наставника.

Правно-економски факултет у Скопљу умолио је учеснике V конференције да, за време свог боравка у Скопљу, одрже преко радија и на Скопском народном универзитету неколико предавања о актуелним проблемима из области правних и друштвених наука.

B. C.